

Ammatillisen koulutuksen laatustrategia 2011–2020

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:9

Ammatillisen koulutuksen laatustrategia 2011–2020

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:9

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet
Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen
PL / PB 29
00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut>

ISBN 978-952-263-018-6 (nid.)
ISBN 978-952-263-019-3 (PDF)
ISSN-L 1799-0327
ISSN 1799-0327 (painettu)
ISSN 1799-0335 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/
Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2011:9

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Julkaisun päivämäärä
4.3.2011

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Ammatillisen koulutuksen laatustrategiaryhmä Puheenjohtaja: Mika Tammilehto Sihteerit: Leena Koski ja Tarja Riihimäki		Julkaisun laji Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä Toimeksiantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö	
		Toimielimen asettamispvm 16.3.2010	Dnro 39/040/2010
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Ammatillisen koulutuksen laatustrategia 2011–2020 (Kvalitetsstrategi för yrkesutbildningen)			
Julkaisun osat Muistio ja liitteet			
Tiivistelmä Opetusministeriö asetti 16.3.2010 työryhmän valmistelevaan ehdotuksen ammatillisen koulutuksen laatustrategiaksi, jonka tuli kattaa kaikki ammatillisen koulutuksen kansallisen laatujärjestelmän osat ja kaikki ammatillisen koulutuksen järjestämisuodot. Työryhmän keskeiset ehdotukset laadunhallinnan strategisiksi linjauksiksi ja niitä tukeviksi kehittämistoimenpiteiksi ovat:			
<ul style="list-style-type: none"> - Laadunhallinta on systemaattista kaikilla ammatillisen koulutuksen toimijatasoilla ja kaikissa koulutusmuodoissa. Tavoitetta tuetaan kehittämällä ammatillisen koulutuksen ohjauksvälineitä siten, että ne tukevat laadun varmistamista ja jatkuvaa parantamista. Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on vuoteen 2015 mennessä toimiva laadunhallintajärjestelmä/toimintajärjestelmä. Lisäksi kehitetään ammatilliseen koulutukseen ja erilaisille koulutuksen järjestäjille soveltuva laadunhallintajärjestelmien auditointiprosessi ja kriteeristö. - Ammatillisen koulutuksen järjestämisedellytysten arvioinnin roolia laadunvarmistuksessa ja laadun jatkuvassa parantamisessa selkeytetään. Tavoitetta tuetaan mm. luomalla kriteeristö järjestämisedellytysten arviointiin. Lisäksi kehitetään järjestämislupien sähköisen asiointin tukijärjestelmää tukemaan järjestämisedellytysten arviointia. - Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä tukee koulutuksen järjestäjien toiminnan laadulle ja sen jatkuvalle parantamiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tavoitetta tuetaan mm. selkeyttämällä ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää siten, että koulutuksen järjestäjien rahoitus määräytyy yhtenäisin perustein eri koulutuksen järjestämisuodoissa. Lisäksi vahvistetaan tuloksellisuuden painoarvoa maltillisesti ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen rahoituksessa ja kehitetään tulosrahoituksen mittaimia. - Ammatillisen koulutuksen ohjaus ja päätöksenteko perustuu kaikilla tasoilla luotettavaan ja monipuoliseen tulos- ja arviointitietoon sekä muuhun tietoperustaan. Tavoitetta tuetaan mm. luomalla ammatilliseen koulutukseen yhtenäinen tietoarkkitehtuuri ohjauksen, seurannan ja päätöksenteon tueksi. - Koulutuksen laatu on läpinäkyvää ja perustuu julkisiin tulostietoihin. Tavoitetta tuetaan mm. julkistamalla kaikki keskeiset koulutuksen laatua ja vaikuttavuutta koskevat tulokset. - Laadunhallinnassa eri vaiheissa olevien koulutuksen järjestäjien laadunhallinnan kehittämistä tuetaan systemaattisesti ja pitkäjänteisesti itsearvioinnin, vertaisoppimisen ja -arvioinnin, tunnustusten ja palkitsemisen avulla. Lisäksi kehitetään laadun kehittämisen tueksi työvälineitä ja tukimuotoja eri vaiheissa laatuystyötä oleville koulutuksen järjestäjille. - Koulutuksen järjestämisen, hallinnon ja toiminnan kehittämisen edellyttämä osaaminen on vahvaa ja ajantasaista, ja sitä kehitetään jatkuvasti. Tavoitetta tuetaan mm. varmistamalla, että opetushenkilöstön, johdon ja työpaikkaohjaajien osaaminen on ajantasaista. - Ammatillisen koulutuksen laadunhallinnassa on käytössä yhtenäiset toimintaperiaatteet, toimintatavat ja prosessit, jotka edistävät koulutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. - Laadun parantaminen perustuu jatkuvaan oppimiseen ja toiminnan kehittämiseen. Tavoitetta tuetaan mm. kehittämällä menetelmiä hyvien käytäntöjen tunnistamiseksi ja hyödyntämiseksi. Lisäksi tiivistetään yhteistyötä laadunhallinnassa muun koulutuksen ja muiden hallinnonalojen toimijoiden kanssa tavoitteena toimintatapojen yhdensuuntaistaminen. - Ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa toteutetaan ja kehitetään aktiivisesti yhteistyössä kansallisten ja kansainvälisten kumppanien kanssa. - Strategisia linjauksia ja niiden toteutumista tarkastellaan kolmen vuoden välein ja strategiaa päivitetään tarvittaessa. 			
Avainsanat ammatillinen koulutus, laadunhallinta, laadunvarmistus			
Sarjan nimi ja numero Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:9		ISSN-L 1799-0327 1799-0327 (painettu) 1799-0335 (PDF)	ISBN 978-952-263-018-6 (nid.) 978-952-263-019-3 (PDF)
Kokonaissivumäärä 28	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Kopijyvä Oy		Kustantaja Opetus- ja kulttuuriministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisnings- och kulturministeriet

Utgivningsdatum
4.3.2011

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för en kvalitetsstrategi för yrkesutbildningen	Typ av publikation Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar		
Ordförande: Mika Tammilehto Sekreterare: Leena Koski och Tarja Riihimäki	Uppdragsgivare Undervisnings- och kulturministeriet		
	Datum för tillsättande av 16.3.2010	Dnro 39/040/2010	
Publikation (även den finska titeln) Kvalitetsstrategi för yrkesutbildningen (Ammatillisen koulutuksen laatustrategia)			
Publikationens delar Promemoria och bilagor			
Sammandrag <p>Undervisningsministeriet tillsatte den 16 mars 2010 en arbetsgrupp i syfte att bereda ett förslag till kvalitetsstrategi för yrkesutbildningen. Strategin ska täcka samtliga led i det nationella kvalitetssystemet för och alla utbildningsformer inom yrkesutbildningen.</p> <p>Arbetsgruppen framlade följande centrala förslag till riktlinjer för en strategi för kvalitetsledningen och utvecklingsåtgärder som ska stödja den:</p> <ul style="list-style-type: none">- Systematisk kvalitetsledning på alla aktörsnivåer inom yrkesutbildningen och i alla utbildningsformer av yrkesutbildning. För att stödja målsättningen utarbetas styrinstrument som stöder kvalitetssäkringen inom och en kontinuerlig kvalitetshöjning av yrkesutbildningen. Utbildningsanordnaren bör senast 2015 ha ett fungerande system för kvalitetsledning/verksamheten. Dessutom bör det utarbetas en auditeringsprocess och en samling kriterier för kvalitetsledningen som lämpar sig för yrkesutbildning och utbildningsanordnare av olika slag.- Utvärderingen av förutsättningarna för att anordna yrkesutbildning tydliggörs inom kvalitetssäkringen och beträffande åtgärder för en kontinuerlig kvalitetshöjning. För att stödja målsättningen upprättas bl.a. en samling kriterier för att utvärdera förutsättningarna för att anordna yrkesutbildning. Dessutom utarbetas ett stödsystem i form av elektroniska tjänster för tillstånd att anordna yrkesutbildning, vilket ska bidra till utvärderingen av förutsättningarna för att anordna utbildningen.- Finansieringssystemet för yrkesutbildning bör stödja de kvalitativa mål som ställts upp för utbildningsanordnarnas verksamhet och en kontinuerlig kvalitetshöjning av dem. Målsättningen stöds bl.a. genom att finansieringssystemet för yrkesutbildning görs tydligare, så att finansieringen till utbildningsanordnarna fastställs på enahanda grunder för alla utbildningsformer. Resultatansvaret ges en något större tyngd inom finansieringen av grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tillägsutbildning, samtidigt som det utarbetas mätinstrument för resultatfinansiering.- Styrningen av och beslutsfattandet inom den yrkesinriktade utbildningen bör på samtliga nivåer utgå från tillförlitlig och mångsidig information som grundar sig på sådan kunskap som fås via resultatutfall och utvärderingar samt på annan kunskap. För att stödja målsättningen utarbetas det bl.a. en enhetlig informationsarkitektur som ska stödja styrningen, uppföljningen och beslutsfattandet på området.- Kvaliteten på utbildningen bör vara transparent och basera sig på offentliga uppgifter. För att stödja målsättningen offentliggörs bl.a. alla centrala resultat som gäller kvaliteten på utbildningen och dess genomslagskraft.- Kvalitetsledningen går bl.a. in för att systematiskt och långsiktigt stödja utbildningsanordnarna i olika skeden av kvalitetsutvecklingen med hjälp av självutvärdering, kamratinläring och -utvärdering, utmärkelser och belöningar. Därtill utarbetas redskap och stödformer som bidrar till att utveckla kvalitetsarbetet för utbildningsanordnarna i olika skeden av kvalitetsutvecklingen.- För att utveckla anordnandet av yrkesutbildning och administrationen av den samt själva verksamheten krävs det en gedigen och tidsenlig kompetens som kontinuerligt utvecklas. För att stödja målsättningen försäkras man sig bl.a. om undervisningspersonalens, ledningens och förmännens kompetens och att den är tidsenlig.- Kvalitetsledningen inom yrkesutbildningen anlitar enhetliga verksamhetsprinciper, förfaranden och processer som gör det lättare att uppnå målsättningarna.- Kvalitetshöjningen baserar sig på en kontinuerlig utveckling av inläringen och verksamheten. För att stödja målsättningen utvecklas bl.a. metoder för att identifiera och dra nytta av god praxis. Dessutom intensifieras samarbetet inom kvalitetsledningen med andra utbildningsaktörer och förvaltningsområden i syfte att likrikta förfarandena.- Kvalitetsledningen inom yrkesutbildningen förverkligas och utvecklas genom ett aktivt samarbete med aktörer på nationell och internationell nivå.- De strategiska riktlinjerna och genomförandet av dem granskas med tre års mellanrum och uppdateras vid behov.			
Nyckelord yrkesutbildning, utbildning, kvalitetsledning, kvalitetssäkring			
Seriens namn och nummer Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2011:9	ISSN-L 1799-0327 1799-0327 (Print) 1799-0335 (Online)	ISBN 978-952-263-018-6 (hft.) 978-952-263-019-3 (PDF)	
Sidoantal 28	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Kopijyvä Oy		Förlag Undervisnings- och kulturministeriet	

Description

Publisher Ministry of Education and Culture, Finland		Date of publication 4.3.2011	
Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) Ammatillisen koulutuksen laatustrategiaryhmä Chair: Mika Tammilehto Secretaries: Leena Koski and Tarja Riihimäki		Type of publication Reports of the Ministry of Education and Culture, Finland	
		Contracted by Ministry of Education and Culture, Finland	
		Committee appointed on 16.3.2010	Dnro 39/040/2010
Name of publication VET quality strategy (Ammatillisen koulutuksen laatustrategia)			
Parts Final report + appendices			
Abstract On 16 March 2010 the Ministry of Education and Culture appointed a committee to prepare a proposal for a quality strategy for vocational education and training (VET), covering all sectors of the national quality assurance (QA) system and all forms of VET provision. The committee proposed the following: <ul style="list-style-type: none"> - Quality management will be made systematic at all levels of operation and all forms of VET. In support of this aim, the steering tools in VET will be developed to support quality assurance and continuous improvement. By 2015 the VET providers will have effective quality system / operational system. In addition, a set of criteria and a process, applicable to different kinds of VET provision, will be developed for auditing QA systems. - The evaluation of prerequisites for providing VET will be given a clearer role in QA and in continuous quality improvement. A set of criteria will be developed for the evaluation. In addition, the support system for electronic transactions in VET licensing will be developed in support of the evaluation. - The system of VET financing will support the VET providers in achieving the aims set for the quality of operations and continuous quality improvement. To this end, the funding system will be clarified to apply uniform criteria to the funding of different forms of VET. In addition, the relative weight of good performance will be moderately increased in the financing of initial and further VET, and measures of performance-based funding will be developed. - The steering of and decision-making in VET will be based on reliable and varied performance and evaluation data and other knowledge bases. To this end, a uniform knowledge architecture will be developed in support of steering, monitoring and decision-making. - The quality of education and training will be transparent and based on public performance data. To achieve this, all salient findings relating to the quality and impact of VET will be published. - Systematic and long-term support will be given to VET providers at different stages of QA work in developing their quality management by means of self-evaluation and peer learning, as well as peer review, recognition and incentives. In addition, quality improvement tools and support will be developed for VET providers at different stages of quality management. - Knowledge needed for the development of VET provision, administration and operation will be strong and up-to-date and will be constantly enhanced. To attain this aim, measures will be taken to ensure that the competencies of the teaching personnel, institutional management and on-the-job mentors are up-to-date. - Quality assurance in VET will use uniform operational principles, procedures and processes which help achieve the aims set for VET. - Quality improvement will be based on continual learning and operational development. To this end, procedures will be developed for the identification and utilisation of good practices. Further, cooperation in quality assurance will be stepped up with operators in other administrative sectors with the aim of harmonising procedures. - Quality assurance in VET will be practised and actively developed in collaboration with national and international partners. - The lines of strategy and their implementation will be reviewed every three years and the strategy will be revised, where necessary. 			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education and Culture, Finland 2011:9		ISSN-L 1799-0327 1799-0327 (Print) 1799-0335 (Online)	ISBN 978-952-263-018-6 (pbk) 978-952-263-019-3 (PDF)
Number of pages 28	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by Kopijyvä Oy		Published by Ministry of Education and Culture, Finland	

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007–2012 todetaan, että opetusministeriön johdolla valmistellaan ammatillisen koulutuksen kansallinen laatustrategia, jolla tuetaan koulutuksen järjestäjiä laadun jatkuvassa parantamisessa.

Opetusministeriö asetti 16.3.2010 Laatustrategiatyöryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotus ammatillisen koulutuksen laatustrategiaksi ja sitä toteuttavat toimenpidesitykset siten, että ne täyttävät seuraavat vaatimukset:

- 1 Laatustrategiaehdotuksen tulee kattaa kaikki ammatillisen koulutuksen kansallisen laadunvarmistusjärjestelmän osat: koulutuksen järjestäjän laadunhallinta, kansallinen ammatillisen koulutuksen ohjaus ja koulutuksen ulkopuolinen arviointi.
- 2 Laatustrategian tulee tukea ammatillisen koulutuksen järjestäjiä toiminnan laadun jatkuvassa ja kokonaisvaltaisessa kehittämisessä. Sen tulee kattaa kaikki ammatillisen koulutuksen järjestämis muodot ja palvelut elinikäisen oppimisen periaatteella.
- 3 Strategiassa ei tule ottaa kantaa koulutuksen järjestäjän laadunvarmistuksessaan käyttämiin menetelmiin.
- 4 Laatustrategiaehdotuksen valmistelussa tulee ottaa huomioon eurooppalainen ammatillisen koulutuksen laatusuositus EQARF ja muut suositukset kuten eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EQF) ja opintosuoritusten siirtojärjestelmä (ECVET) ja niiden toimeenpanolle on asetetut laadunvarmistuksen vaatimukset.
- 5 Laatustrategian toteuttamista tukevien toimenpide-ehdotusten tulee tukea laatustrategian konkreettista toteutumista sekä kansallisella että koulutuksen järjestäjän tasolla.
- 6 Laatustrategiaehdotuksen valmistelun yhteydessä tulee valmistella ehdotukset laatu-palkintokilpailun kehittämisestä osana ammatillisen koulutuksen tuloksellisuusrahoitusta.

Ammatillisen koulutuksen laatustrategia-ryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin johtaja Mika Tammilehto ja jäseniksi nimitettiin yksikön päällikkö, opetusneuvos Mari Rökköläinen ja opetusneuvos Leena Koski Opetushallituksesta, pääsuunnittelija Anu Räisänen Koulutuksen arviointineuvostosta (1.8.2010 lukien Opetushallitus), yksikönpäällikkö Mika Saarinen Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO:sta, rehtori Artti Antila (Kainuun ammattiopisto) Koulutuksen järjestäjien yhdistys KJY ry:stä (1.1.2011 lukien ammattiosaimisen kehittämissuunnitelma AMKE ry), rehtori Anna-Liisa Launiainen (Helsingin Diakoniasopisto) Yksityisten ammatillisten oppilaitosten liitto ry:stä, projektijohtaja Jukka A. Laine Ammatillisen aikuiskoulutuksen liitto AIKE ry:stä (1.10.2010 saakka), kehittämissuunnittelija

Sylva Lankinen (Helsingin kaupungin opetusvirasto) Suomen oppisopimuskoulutuksen järjestäjät ry:stä, erityisasiantuntija Maarit Kallio-Savela Suomen Kuntaliitosta, koulutusasioiden päällikkö Veli-Matti Lamppu Suomen Yrittäjät ry:stä, erityisasiantuntija Inkeri Toikka Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry:stä, asiantuntija Mirja Hannula Elinkeinoelämän keskusliitto EK:sta, ekonomisti Erkki Laukkanen Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry:stä, Koulutuspoliittinen asiantuntija Petri Lempinen Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry:stä (13.10.2010 saakka), puheenjohtaja Susanna Haapalainen Ammattiin opiskelevat SAKKI ry:stä sekä opetusneuvos Tarja Riihimäki opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Koulutuksen arviointineuvostoa edusti 1.8.2010 lukien pääsihteeri Pasi Reinikainen. Työryhmän sihteereinä toimivat opetusneuvos Tarja Riihimäki ja opetusneuvos Leena Koski.

Erityisasiantuntija Maarit Kallio-Savela Suomen Kuntaliitosta on jättänyt muistioon eriyvän mielipiteensä.

Työryhmän toimikausi oli 16.3.2010–31.12.2010. Työryhmä on kokoontunut 12 kertaa.

Työryhmä jättää kunnioittavasti esityksensä ammatillisen koulutuksen laatustrategiaksi opetus- ja kulttuuriministeriölle toimenpiteitä varten.

Helsingissä 14.2.2011

Mika Tammilehto

Artti Antila

Susanna Haapalainen

Mirja Hannula

Maarit Kallio-Savela

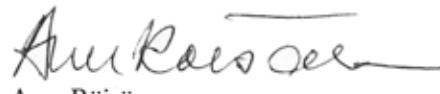

Veli-Matti Lamppu

Sylva Lankinen

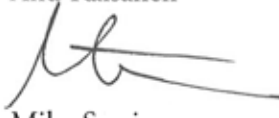

Erkki Laukkanen

Anna-Liisa Launiainen

Pasi Reinikainen

Anu Räisänen

Mari Rökköläinen

Mika Saarinen

Inkeri Toikka

Tarja Riihimäki

Leena Koski

Sisältö

	Esipuhe	9
1	Korkealaatuinen ammatillinen koulutus ja sen laadunhallinta vuonna 2020	11
	1.1 Laatustrategian tarkoitus ja rajaukset	11
	1.2 Visio korkealaatuisesta ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020	12
	1.3 Visio ammatillisen koulutuksen laadunhallinnasta vuonna 2020	13
2	Strategiset linjaukset	15
	Liitteet	20
	Liite 1. Kansallisen laatujärjestelmän nykytila	20
	Liite 2. Laadunhallinnan nykytila	22
	Liite 3. Ammatillisen koulutuksen laatustrategiassa käytettyjä käsitteitä	24
	Eriävä mielipide työryhmän muistiossa esitettyihin asioihin	27

Esipuhe

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 2007–2012 edellyttää, että ammatillista koulutusta varten laaditaan kansallinen laatustrategia, jolla tuetaan koulutuksen järjestäjiä ja muita ammatillisen koulutuksen toimijoita laadun jatkuvassa parantamisessa ja kehittämisessä. Ammatillisella koulutuksella tarkoitetaan tässä ammatillista perus- ja lisäkoulutusta. Koulutuksen laadulla tarkoitetaan koulutuksen kykyä vastata sille asetettuihin tavoitteisiin ja asiakkaiden tarpeisiin.

Laatustrategian valmistelun pohjaksi toteutettiin laaja verkkohaastattelu, jolla kartoitettiin vastaajien näkemyksiä laadukkaasta ammatillisesta koulutuksesta ja sen toteuttamisesta. Kyselyyn vastasi 2 653 henkilöä. Kyselyn toteutti Fountain Park Oy. Lisäksi Opetushallitus teki selvityksen ammatillisen koulutuksen laadunhallinnan nykytilasta. Työryhmä kuuli laadunhallinnan asiantuntijoita laatustrategiatyön eri vaiheissa.

Ammatillisen koulutuksen laadun varmistamiseksi ja kehittämiseksi on kaikilla tasoilla kehitettävä tavoitteellista ja läpinäkyvää laadunhallintaa siten, että sen avulla voidaan osoittaa toiminnan ja tulosten korkea laatu kaikille asiakkaille ja yhteistyökumppaneille. Laadunhallinta sisältää laadun ohjauksen, johtamisen, varmistamisen ja kehittämisen. Opetushallinnon ja koulutuksen järjestäjien toimintajärjestelmät ovat yhdensuuntaiset. Toimintajärjestelmän tulee kattaa koulutuksen järjestäjän koko toiminta ja ohjata eri tasoilla toimivien laadunhallintaa.

Työelämän, työmarkkinoiden ja osaamistarpeiden nopea muuttuminen, väestön ikääntyminen sekä julkisen talouden kestävyysongelmat ja tuottavuuspaineet edellyttävät, että ammatillinen koulutus tuottaa joustavasti, laadukkaasti ja kustannustehokkaasti työelämän edellyttämää korkeatasoista osaamista. Tämä asettaa kasvavia vaatimuksia ammatilliselle koulutukselle ja sen järjestämiselle. Ammatillisen koulutuksen päätehtävänä on tuottaa työelämän edellyttämää osaamista, joka turvaa opiskelijan työllistymisen, antaa valmiuksia työelämään siirtymiseen, osaamisen uudistamiseen työuran eri vaiheissa, edistää työvoiman liikkuvuutta ja edistää osallistumista työelämän kehittämiseen. Tämä edellyttää koulutuksen, työelämän ja muiden toimijoiden välistä tiivistä yhteistyötä koulutus- ja kehittämispalvelujen suunnittelussa, toteuttamisessa ja osaamistarpeiden ennakoinnissa.

Laatustrategian ensisijaisina kohderyhminä ovat ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja niiden omistajayhteisöt sekä opetushallinto. Laatustrategian tarkoituksena on kokonaisvaltaisesti linjata kaikkien ammatillisen koulutuksen toimijoiden laadunhallintaa. Ammatillisen koulutuksen laadun varmistamiseksi ja kehittämiseksi on tärkeää, että eri toimijoiden toiminta on yhdensuuntaista. Strategian tavoitteena on toimia johtamisen välineenä eri konteksteissa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on laaja toimintavapaus toimintansa

järjestämiseksi. Koulutuksen järjestäjän johto on viime kädessä vastuussa laatustrategian käytäntöön viennistä opiskelijoille asti.

Laatustrategian toteuttamisen tukena toimii opetusministeriön vuonna 2008 hyväksymä Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus, jonka tehtävänä on tukea ja kannustaa ammatillisen koulutuksen järjestäjiä kehittämään toimintansa laatua kohti erinomaisuutta. Suositus perustuu laadunvarmistuksen yleiseen eurooppalaiseen viitekehukseen (CQAF, Common Quality Assurance Framework) ja täten vahvistaa myös ammatillisen koulutuksen eurooppalaista dimensiota.

Työmarkkinoiden kansainvälistyminen edellyttää, että ammatillinen koulutus tuottaa osaamista, jonka laatu voidaan osoittaa myös ulkomaisilla työmarkkinoilla. EU:n ammatillisia koulutuksen kehittämistä koskevia linjauksia ovat ammatillisen koulutuksen laadun parantaminen ja koulutuksen tuottaman osaamisen läpinäkyvyyden lisääminen. Ammatillisen koulutuksen laatustrategian yhtenä keskeisenä lähtökohtana on kesäkuussa 2009 Euroopan parlamentin ja neuvoston hyväksymä suositus ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen eurooppalaisesta viitekehystä (EQAVET). Suosituksessa jäsenvaltiota kannustetaan käyttämään ja kehittämään laadunvarmistuksen viitekehystä, sen laatuksiteereitä ja laatuindikaattoreita ammatillisen koulutuksen järjestelmien kehittämiseen. Suosituksen tavoitteena on laadun parantamisen ja innovatiivisen ajattelun edistäminen kaikilla tasoilla. Strategian valmistelussa on otettu huomioon myös ammatillisen koulutuksen eurooppalaisen yhteistyön vahvistamiseen tähtäävän Kööpenhaminan prosessin joulukuussa 2010 täsmennetyt tavoitteet, jotka on esitetty Bryggen kommunikossa.

1 Korkealaatuinen ammatillinen koulutus ja sen laadunhallinta vuonna 2020

1.1 Laatustrategian tarkoitus ja rajaukset

Ammatillisen koulutuksen laatustrategia linjaa laadunhallintaa kaikessa ammatillisessa koulutuksessa ja sen eri järjestämismuodoissa. Laatustrategian yhtenä keskeisenä tavoitteena on luoda yhdensuuntaiset periaatteet ammatillisen koulutuksen eri toimijoiden laadunhallinnalle.

Laatustrategia on tarkoitettu työväliseksi opetushallinnolle sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille ja niiden henkilöstölle. Laatustrategian linjaukset ohjaavat ja tukevat myös koulutuksen järjestäjien muodostamien verkostojen toimintaa ja muuta yhteistyötä laadunhallinnassa. Strategiset linjaukset ovat johtamisen väline eri tasoilla toimiville ja johto on viime kädessä vastuussa niiden viemisestä osaksi käytännön toimintaa.

Laatustrategia kattaa kaikki ammatillisen koulutuksen kansallisen laatujärjestelmän osat: kansallisen ohjauksen (normit, säätely, rahoitus, informaatio-ohjaus), koulutuksen järjestäjän laadunhallinnan ja koulutuksen ulkopuolisen arvioinnin. Ammatillisen koulutuksen laadunhallinta koostuu sekä jo käytössä olevista (liitteet 1 ja 2) että uusista laadunhallinnan menetelmistä. Normipohjainen laadunhallinta sisältää tällä hetkellä mm. järjestämislupasäätelyn, tutkintojärjestelmän, rahoitusjärjestelmän, koulutuksen järjestäjän itsearvioinnin ja osallistumisveloitteen toimintansa ulkoiseen arviointiin. Vapaaehtoisuuteen perustuvia laadunhallinnan menetelmiä ovat tällä hetkellä vuosittain järjestettävä ammatillisen koulutuksen laatupalkintokilpailu ja ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus.

Strategia tarkastelee yksilön, työelämän, yhteiskunnan ja koulutuksen järjestäjän kannalta toisen asteen ammatillista koulutusta ja koulutuksen järjestäjän koulutuspalveluita kokonaisuutena. Erityistä huomiota kiinnitetään elinikäisen oppimisen edistämiseen, koulutuksen rajapintoihin, työpaikalla tapahtuvaan osaamisen kehittämiseen, työn ja koulutuksen vuorotteluun sekä erilaisissa oppimisympäristöissä tapahtuvaan oppimiseen. Laatustrategia kattaa työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän, sekä henkilöstökoulutuksen siltä osin kuin ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat koulutuspalveluiden tuottajina.

Laatustrategia tarkastelee laadunhallintaa laadun ohjauksen, johtamisen ja varmistuksen näkökulmasta. Laatustrategian lähtökohtana on toiminnan jatkuva kehittäminen kohti korkealaatuista ammatillista koulutusta vuonna 2020. Laatustrategian laadintaa on ohjannut myös eurooppalainen ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen viitekehys (EQAVET).

Työryhmän ehdotus ammatillisen koulutuksen laatustrategiaksi koostuu ammatillisen koulutuksen laatua ja laadunhallintaa koskevista visioista sekä vision saavuttamista tukevista

strategisista linjauksista ja kehittämis ehdotuksista. Laatu strategia sisältää myös ehdotuksen laatu strategian tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja niiden päivittämisestä. Se sisältää lisäksi sanaston, jossa on määritelty laatu strategiassa käytetty keskeinen käsitteistö. Strategian liitteissä kuvataan ammatillisen koulutuksen kansallisen laatu järjestelmän ja laadunhallinnan nykytila.

1.2 Visio korkealaatuisesta ammatillisesta koulutuksesta vuonna 2020

Ammatillinen koulutus on korkealaatuista ja vetovoimaista. Se tuottaa aktiivisia, kehittämis kykyisiä ammattiosaajia ja korkealaatuista osaamista muuttuvaan yhteiskuntaan ja työelämän tarpeisiin.

Tulevaisuuden tarpeisiin vastaava ammatillinen koulutus muodostaa selkeän kokonaisuuden, jonka avulla vastataan toimintaympäristön muutoksiin elinikäisen oppimisen periaatteella. Ammatilliset koulutus- ja kehittämis palvelut ovat korkealaatuisia, työelämän ja yksilöiden muuttuvien osaamistarpeiden ja -vaatimusten mukaisia, ja ne tuotetaan yhteistyössä työelämän ja muiden sidosryhmien kanssa. Koulutus palvelut tuotetaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Ammatillinen koulutus on kansallisesti ja kansainvälisesti läpinäkyvää, korkealaatuista ja vetovoimaista sekä prosessien että tulosten näkökulmasta.

Ammatillisen koulutuksen palvelut tukevat yksilön koko elinkaaren mittaista oppimisprosessia ja osaamisen kehittymistä sekä kasvua ja kehitystä. Ammatillinen koulutus tarjoaa joustavia ja monipuolisia opintopolkuja työelämän ja yksilön tarpeiden ja edellytysten mukaisesti niin työelämään siirtymiseen kuin työuran eri vaiheissa tapahtuvaan osaamisen kehittämiseen. Opiskelijat saavat opetusta ja ohjausta eri oppimisympäristöissä osaamistavoitteiden saavuttamisen edellyttämällä tavalla ja laajuudessa. Koulutus tuottaa korkeatasoista ammattiosaamista, tukee sen jatkuvaa kehittämistä ja uudistamista, vahvistaa yleissivistystä, jatko-opintovalmiuksia ja elinikäisen oppimisen avaintaitoja.

Ammatillisen koulutuksen tarjonta on työelämän ja yksilöiden tarpeiden kannalta riittävää ja se kohdentuu tarkoituksen mukaisesti alueellisesti, alakohtaisesti ja kieliryhmittäin. Ammatillinen tutkintojärjestelmä sekä ohjaus- ja rahoitusjärjestelmät tukevat koulutuksen järjestäjiä asiakas- ja kysyntälähtöisten koulutus palveluiden tuottamisessa johdon mukaisesti, tehokkaasti ja tulossuuntautuneesti. Opiskelijat voivat vapaasti hakeutua haluamaansa koulutukseen. Erityisesti perusasteen päättävien ja ilman ammattitaitoa olevien koulutukseen pääsy on turvattu. Samanaikaisesti varmistetaan työelämän tarpeisiin vastaavan ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisedellytykset ja tarkoituksen mukainen tarjonta.

Ammatillinen koulutus tukee työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja osaamisen kehittämistä sekä työn ja koulutuksen vuorottelua tai yhdistämistä. Verkostoyhteistyö on toimivaa ja koulutus toteutuu yhä enemmän työpaikoilla ja työn ohessa yhteistyössä työpaikkojen kanssa. Opetushenkilöstön pedagoginen sekä ammatti- ja työelämäosaaminen on vahvaa. Työpaikkaohjaajien toimintaa tuetaan ja osaamista vahvistetaan koulutuksen järjestäjien ja työelämän yhteistyönä. Rahoitus- ja etuusjärjestelmät kannustavat työelämä lähtöisen koulutuksen järjestämiseen, työpaikkojen aktiiviseen osallistumiseen työpaikalla tapahtuvan oppimisen järjestämiseen ja osaamisen jatkuvaan kehittämiseen. Ne kannustavat opiskeluprosessien tehokkaaseen järjestämiseen osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen avulla.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat työelämä lähtöisiä, uudistumiskykyisiä ja verkostoituneita asiantuntijaorganisaatioita. Koulutuksen järjestäjinä toimivilla alueellisilla

ammattiopistoilla tai muutoin vahvoilla koulutuksen järjestäjäorganisaatioilla on lain edellyttämät edellytykset koulutuksen järjestämiseen. Koulutuksen järjestäjät toimivat asiakas- ja kysyntälähtöisesti, tavoitteellisesti ja kustannustehokkaasti. Ne tukevat palveluillaan työelämän kehittämistä, elinikäistä oppimista sekä edistävät työyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvointia. Koulutuksen laatu ja vaikuttavuus on korkealla tasolla. Koulutuksen järjestäjät kehittävät jatkuvasti toimintaansa palaute-, ennakointi- ja tutkimustiedon pohjalta vastaten muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin yhdessä keskeisten sidostyöryhmiensä kanssa. Niillä on tiiviit ja toimivat työelämäsuhteet.

Elinikäisen oppimisen laajentuessa ja koko ikäluokan koulutustavoitteen toteutuessa ammatillisessa koulutuksessa opiskelee monimuotoinen opiskelijakunta, jonka opintojen eteneminen edellyttää yksilöllisiä, joustavia opintopolkuja ja niitä tukevia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita sekä opiskelijahuollon palveluita koko opintopolun ajan. Oppimisprosessia tukevat palvelut toteutetaan opiskelijoiden tarpeiden pohjalta moniammatillisena yhteistyönä tarkoituksenmukaisella tavalla. Ammatillinen koulutus vastaa aktiivisen kansalaisuuden ja monikulttuurisen yhteiskunnan haasteisiin. Yksilöllä on mahdollisuudet osallistua koulutukseen tarpeidensa ja valmiuksiensa mukaisesti.

Ammatillisen koulutuksen ohjaus ja säätely perustuu läpinäkyvyyteen, luottamukseen ja laatuun. Ammatillisen koulutuksen ohjausjärjestelmän keskeiset elementit ovat järjestämis- ja lupamenettelyyn perustuva säätelyjärjestelmä ja siihen kiinteästi liittyvä laskennallinen rahoitusjärjestelmä. Säätelyjärjestelmän puitteissa koulutuksen järjestäjillä on laaja toimivalta vastata ja päättää toimintansa organisoimisesta, resurssien käytöstä sekä koulutuksen suuntaamisesta asiakkaiden ja alueiden tarpeiden mukaisesti. Ohjaus- ja rahoitusjärjestelmä muodostaa kokonaisuuden, joka antaa selkeät ja johdonmukaiset puitteet koulutuksen järjestäjien asiakaslähtöiselle, reagoitiverkille ja korkealaatuiselle toiminnalle sekä koulutuksen pitkäjänteiselle kehittämiselle. Ohjausjärjestelmä kannustaa koulutuksen laadun jatkuvaan parantamiseen ja toiminnan kustannustehokkuuteen.

1.3 Visio ammatillisen koulutuksen laadunhallinnasta vuonna 2020

Laadunhallinta on kiinteä osa kaikkien ammatillisen koulutuksen toimijoiden toimintaa, jolla varmistetaan asiakkaiden muuttuviin tarpeisiin vastaaminen sekä tuetaan ammatillisen koulutuksen jatkuvaan parantamista.

Laadunhallinta on keskeinen johtamisen väline. Koulutuksen laadun varmistaminen, ohjaus ja kehittäminen kohti erinomaisuutta ovat olennainen osa jokaisen ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen parissa toimivan työtä. Ammatillisen koulutuksen eri tasoilla tapahtuva laadunhallinta edistää yhteisten tavoitteiden saavuttamista. Ammatillisen koulutuksen laadunhallinnan keskeisiä periaatteita ovat:

- asiakaslähtöisyys,
- luottamus,
- toiminnan avoimuus ja läpinäkyvyys,
- erinomaisuuteen pyrkiminen,
- tasalaatuisuus,
- innovatiivisuus, uudistumiskyky ja toisilta oppiminen.

Laadunhallinnassa otetaan huomioon valtioneuvoston, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä muiden hallinnonalojen, työelämän ja alueiden (esim. kuntien) ammatilliseen koulutukseen liittyvät linjaukset sekä EU:n ammatillisen koulutuksen kehittämistä koskevat linjaukset. Laadunhallintaa kehitetään yhdensuuntaisesti eri koulutusasteilla, kuitenkin ottaen huomioon niiden erityispiirteet. Laadunhallinnan avulla koulutuksen järjestäjät yhdessä sidosryhmiensä kanssa varmistavat korkealaatuisten koulutuspalvelujen ja niitä tukevien palvelujen tuottamisen eri asiakasryhmille ja asiakkaille erilaisissa oppimisympäristöissä. Ammatillisen koulutuksen koulutuspoliittiset ohjausvälineet varmistavat osaltaan koulutuksen laatua ja tukevat laadun jatkuvaa parantamista. Ohjausvälineitä käytetään ennalta määritellyin ja läpinäkyvin periaattein. Koulutuksen järjestäjät määrittävät ja asettavat yhdessä sidosryhmiensä kanssa koulutuksen laatua koskevat tavoitteet kansallisten linjausten pohjalta.

Ammatillisen koulutuksen laadunhallinta auttaa koulutuksen järjestäjiä, niiden henkilöitä ja muita ammatillisen koulutuksen toimijoita varmistamaan toimintansa tehokkuuden ja lisäämään sen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa kehitetään ja toteutetaan tiiviissä yhteistyössä kaikkien keskeisten sidosryhmien kanssa painottaen koulutuksen tuloksia.

Ammatillisen koulutuksen laadunhallintaan on sisään rakennettu toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten ennakoinnin, arvioinnin ja jatkuvan parantamisen sykli. Omaa toimintaa parannetaan järjestelmällisesti tulosten, muun tiedon ja toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten pohjalta. Kehittyneiden tietojärjestelmien avulla eri tasoilla toimivilla on käytössään ajantasaista, laaja-alaista ja relevanttia tietoa ohjauksen ja päätöksenteon pohjaksi.

Laadunhallinta tukee koulutuksen kansainvälistä vertailtavuutta ja tiedonvaihtoa laadunhallinnan järjestelmistä ja laadunhallinnan tuloksista. Tutkintojen viitekehyksen (EQF, NQF) ja opintosuoritusten siirtojärjestelmän (ECVET) käyttö edellyttää avoimuutta ammatillisen koulutusjärjestelmien laadusta luottamuksen synnyttämiseksi. Toisilta oppimista edistetään kansallisesti ja kansainvälisesti ammatillisen koulutuksen laadunhallinnan kehittämiseksi.

2 Strategiset linjaukset

Ammatillisen koulutuksen laatustrategia linjaa kokonaisvaltaisesti laadunhallintaa. Strategiassa esitettyjen linjausten tavoitteena on tukea systemaattista ja kokonaisvaltaista laadunhallintaa koulutuksen järjestäjän ja opetushallinnon tasolla. Lähtökohtana on kehittää olemassa olevia laadunhallinnan välineitä ja tarpeen mukaan myös kehittää uusia.

Seuraavassa esitetään työryhmän ehdotus ammatillisen koulutuksen laatustrategian tavoitteiksi ja niihin liittyviksi kehittämistoimiksi ammatillisen koulutuksen laadun varmistamiseksi ja parantamiseksi. Strategisia linjauksia ja niiden toteutumista tarkastellaan kolmen vuoden välein ja strategiaa päivitetään tarvittaessa seurannan ja toimintaympäristön muutosten pohjalta.

Strategiset linjaukset ja kehittämissuhteet

Laadunhallinta on systemaattista kaikilla ammatillisen koulutuksen toimijatasoilla ja kaikissa koulutusmuodoissa.

- Opetushallinto kehittää ammatillisen koulutuksen ohjauksvälineitä (mm. säätely- ja rahoitusjärjestelmät, tutkintojärjestelmä, informaatio-ohjaus) siten, että ne ovat läpinäkyviä ja tukevat yhdensuuntaisesti laadun varmistamista ja jatkuvaa parantamista.
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on vuoteen 2015 mennessä yhdessä henkilöstön kanssa luotu ja käyttöön otettu laadunhallintajärjestelmä/toimintajärjestelmä, jota parannetaan toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten ja palautetiedon pohjalta.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö kehittää yhdessä keskeisten toimijoiden kanssa ammatilliseen koulutukseen ja erilaisille koulutuksen järjestäjille soveltuvan laadunhallinnan jatkuvaa parantamista tukevan laadunhallintajärjestelmien auditointiprosessin ja kriteeristön. Auditoinnit suoritetaan ulkopuolisten tahojen toimesta ja keskeiset tulokset julkistetaan. Samassa yhteydessä luodaan menettelyt, joilla voidaan varmistaa auditointien ja auditointiorganisaatioiden osaaminen.
- Laadunhallintajärjestelmien auditoinnit otetaan käyttöön opetus- ja kulttuuriministeriön päättämällä tavalla.
- Koulutuksen ulkopuolista arviointia ja opetushallinnon toteuttamaa seuranta kehitetään yhdessä laadunvarmistusjärjestelmien ulkopuolisten auditointien kanssa siten, että niistä syntyy koulutuksen laadun jatkuvaa parantamista tukeva, koordinoitu ja tasapainoinen kokonaisuus.

Ammatillisen koulutuksen järjestämisedellytysten arvioinnilla ja seurannalla on selkeä rooli laadunvarmistuksessa ja laadun jatkuvassa parantamisessa.

- Opetushallinto kehittää ja ottaa käyttöön yhdessä koulutuksen järjestäjien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa kriteeristön ammatillisen koulutuksen järjestämisedellytysten arviointiin.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö kehittää järjestämislupien sähköisen asioinnin tukijärjestelmää ja olemassa olevan tiedon käyttöä siten, että se osaltaan tukee järjestämisedellytysten arviointia ja siihen liittyvää päätöksentekoa.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö kehittää ja vahvistaa koulutuksen järjestäjien järjestämisedellytysten arvioinnin tuloksiin perustuvaa ohjausta ja päätöksentekoa.
- Opetushallinto kehittää toimintatapoja, joilla voidaan tukea koulutuksen järjestäjiä järjestämisedellytysten vahvistamisessa.
- Koulutuksen järjestäjät ottavat käyttöön toimintatavat, joilla ne seuraavat ja arvioivat säännöllisesti koulutuksensa ja tutkintojensa järjestämisedellytysten riittävyyttä.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä tukee koulutuksen järjestäjien toiminnan laadulle ja sen jatkuvalle parantamiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

- Opetus- ja kulttuuriministeriö selkeyttää ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää siten, että koulutuksen järjestäjien rahoitus määräytyy yhtenäisin, läpinäkyvin ja johdonmukaisin perustein eri koulutuksen järjestämismuodoissa, ja että koulutuksen järjestäjille suoraan kohdennettu rahoitus kannustaa pitkäjänteiseen ja jatkuvaan toiminnan laadun, vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden parantamiseen.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa tuloksellisuuden painoarvoa maltillisesti ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen rahoituksessa ja kehittää edelleen tulosrahoituksen mittaimia sekä hyödyntää niistä saatavaa informaatiota koulutuksen laadun arvioinnissa ja parantamisessa.
- Koulutuksen järjestäjät ottavat käyttöön toimintatavat, jolla ne varmistavat resurssien tarkoituksenmukaisen kohdentamisen koulutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ammatillisen koulutuksen ohjaus ja päätöksenteko perustuu kaikilla tasoilla luotettavaan ja monipuoliseen tulos- ja arviointitietoon sekä muuhun tietoperustaan.

- Opetushallinto luo ammatilliseen koulutukseen yhtenäisen, käyttäjien tarpeita vastaavan ja vuorovaikutteisuutta tukevan tietoarkkitehtuurin ohjauksen, seurannan ja päätöksenteon tueksi yhteistyössä koulutuksen järjestäjien ja muiden sidosryhmien kanssa.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö kehittää koulutuksen ulkopuolista arviointia, oppimistulosten seuranta-arviointia ja muita seurantoja koskevan suunnitelman valmisteluprosessia sekä vahvistaa suunnitelman roolia arviointien ja seurantojen koordinoinnissa.
- Opetushallinto kehittää ammatillisen koulutuksen kansallista arviointia ja seuranta- ja seurantaan liittyviä tiedonkeruita siten, että niiden tuloksia ja tietoaineistoja voidaan käyttää nykyistä tehokkaammin koulutuksen kehittämiseen sekä opetushallinnon että koulutuksen järjestäjien tasolla (vertailutieto, palaute koulutuksen järjestäjittäin).
- Päätöksentekijät kaikilla tasoilla käyttävät monipuolisesti tietoa sekä sisäisestä että ulkoisesta toimintaympäristöstä ja niissä tapahtuvista muutoksista.

- Opetushallinto ja koulutuksen järjestäjät kehittävät ja ottavat käyttöön toimintatavan, joka tehostaa ja systematisoi ulkoisten arviointien tulosten ja muun tulos- ja palautetiedon käyttöä päätöksenteon tukena.
- Opetushallinto ja koulutuksen järjestäjät tehostavat olemassa olevan laadullisen ja määrällisen ennakoitiedon ja muun tietoperustan käyttöä päätöksenteossa.
- Koulutuksen järjestäjät tekevät tarvittaessa arviointitulosten ja palautetiedon pohjalta päätöksen kehittämistoimista yhdessä opetushenkilöstön, opiskelijoiden ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa.

Koulutuksen laatu on läpinäkyvää ja perustuu julkisiin tulostietoihin.

- Opetushallinto ja koulutuksen järjestäjät julkistavat keskeiset koulutuksen laatua ja vaikuttavuutta koskevat tulokset.
- Koulutuksen järjestäjät varmistavat, että keskeiset toimintaa ja sen laatua kuvaavat tulokset ovat sidosryhmien saatavilla (esim. www-sivuilla) ottaen huomioon tietosuojaa koskevan lainsäädännön vaatimukset.
- Opetushallinto ja koulutuksen järjestäjät kehittävät sähköisiä tietojärjestelmiään siten, että niiden avulla saadaan toiminnan ohjaamisen, johtamisen ja kehittämisen edellyttämää vertailutietoa.

Laadunhallinnassa eri vaiheessa olevien koulutuksen järjestäjien laadunhallinnan kehittämistä tuetaan systemaattisesti ja pitkäjänteisesti itsearvioinnin, vertaisoppimisen ja -arvioinnin, tunnustusten ja palkitsemisen avulla.

- Opetushallinto kehittää yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa laadun kehittämisen tueksi työvälineitä ja tukimuotoja eri vaiheessa laatutyötä oleville koulutuksen järjestäjille. Kokonaisuus sisältää itsearvioinnin, vertaisoppimisen ja -arvioinnin käytön tuen, tunnustukset ja palkitsemisen. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että kynnys työkalujen ja tukimuotojen käyttämiseen on mahdollisimman matala.
- Opetushallinto kehittää laadusta palkitsemista siten, että se tukee entistä paremmin laadun jatkuvaa kehittämistä ja erinomaisuuteen pyrkimistä. Palkitsemisen perusteet ja prosessi ovat läpinäkyviä ja kannustavia.

Koulutuksen järjestämisen, hallinnon ja toiminnan kehittämisen edellyttämä osaaminen on vahvaa ja ajantasaista, ja sitä kehitetään jatkuvasti.

- Koulutuksen järjestäjät varmistavat, että opetus- ja muun henkilöstön, johdon ja työpaikkaohjaajien osaaminen on ajantasaista. Koulutuksen järjestäjät huolehtivat työyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvoinnista.
- Opetushallinto turvaa opetus- ja muun henkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksen riittävän tason ja kehittää osaamista mm. laadun kannalta kriittisten tekijöiden ja tulostiedon pohjalta.
- Opetushallinto ja koulutuksen järjestäjät tehostavat toimia, joilla varmistetaan opetushenkilöstön ja johdon riittävä laadunhallinnan ja sen menetelmien osaaminen.
- Opetushallinto ja koulutuksen järjestäjät varmistavat yhteistyössä työpaikkojen kanssa, että työpaikoille ja työpaikkaohjaajille on tarjolla riittävästi koulutusta ja muuta tukea työpaikalla tapahtuvan oppimisen ohjaamiseen sekä muun työelämän ja oppilaitosten välisen yhteistyön toteuttamiseen.

Ammatillisen koulutuksen laadunhallinnassa on käytössä yhtenäiset toimintaperiaatteet, toimintatavat ja prosessit, jotka edistävät koulutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

- Koulutuksen järjestäjillä on yhtenäiset ja asiakkaiden tiedossa olevat pedagogista ja muuta toimintaa koskevat toimintaperiaatteet, toimintatavat ja prosessit osana pedagogista ja muuta johtamista.
- Koulutuksen järjestäjät varmistavat toimintajärjestelmänsä puitteissa, että kaikki opiskelijat saavat tarpeidensa ja edellytystensä kannalta riittävästi korkealaatuista opetusta, ohjausta ja tukipalveluja eri oppimisympäristöissä tutkinnon perusteiden edellyttämien osaamisvaatimusten saavuttamiseksi.
- Koulutuksen järjestäjät kehittävät työpaikalla tapahtuvan opiskelun laadunhallinnan menettelyt yhdessä työpaikkojen kanssa ja varmistavat niiden käytön.
- Opetushallinto varmistaa tutkintojärjestelmän toimivuuden, joustavuuden ja työelämävastaavuuden kehittämällä tutkintojärjestelmää sekä tutkinnon perusteiden valmistelu-, tuki- ja seurantaprosessia.
- Opetushallinto kehittää ammatillisen koulutuksen ohjauksen ja kehittämisen välineitä ja niihin liittyviä toimintaperiaatteita siten, että ne ovat läpinäkyviä ja tukevat koulutuksen laadun jatkuvaa parantamista.

Laadun parantaminen ja kehittäminen perustuvat jatkuvaan oppimiseen ja toiminnan kehittämiseen.

- Ammatillisen koulutuksen toimijat kehittävät menetelmiä hyvien käytäntöjen tunnistamiseksi ja hyödyntämiseksi.
- Ammatillisen koulutuksen toimijat tukevat ja kehittävät vertaisoppimista ja -arviointia kansallisesti ja kansainvälisesti.
- Ammatillisen koulutuksen toimijat tiivistävät yhteistyötä laadunhallinnassa korkea-asteen koulutuksen, perusopetuksen ja muiden hallinnonalojen toimijoiden kanssa tavoitteena yhdensuuntaistaa toimintatapoja ja edistää toinen toisiltaan oppimista. Yhteistyötä laadunhallinnassa tiivistetään myös opetushallinnon sisällä.
- Ammatillisen koulutuksen toimijat tukevat jatkuvaa, järjestelmällistä oppimista ja innovaatiotoimintaa laadun parantamiseksi mm. verkostoitumalla, toimintakulttuuria sekä rakenteita ja toimintatapoja kehittämällä ja luomalla puitteita henkilöstön ja opiskelijoiden osallistumiselle toiminnan kehittämiseen.
- Ammatillisen koulutuksen toimijat kehittävät yhteistyössä sidosryhmien kanssa toimintatapoja, joilla voidaan toimia ennaltaehkäisevästi.
- Opetushallinto ja koulutuksen järjestäjät tiivistävät yhteistyötään laadunhallinnassa ja sen kehittämisessä ja tämän tueksi lisätään sähköisen vertailutiedon saatavuutta kansallisesti ja koulutuksen järjestäjän tasolla hyödyntämällä olemassa olevaa tietoa.

Ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa toteutetaan ja kehitetään aktiivisesti yhteistyössä kansallisten ja kansainvälisten kumppanien kanssa.

- Opetushallinto kehittää ammatillisen koulutuksen laadunhallinnan kansallisen yhteyspisteen toimintaa vastamaan EQAVET- suosituksessa kansallisille yhteyspisteille asetettuja tavoitteita ja tehtäviä.

- Laadunvarmistuksen kansallinen yhteyspiste toimii aktiivisesti koulutuksen järjestäjien tukena laadunhallinnassa ja tiivistää yhteistyötä muiden kansallisten yhteyspisteiden kanssa.
- Opetushallinto ja koulutuksen järjestäjät osallistuvat aktiivisesti ja aloitteellisesti laadunhallinnan, arvioinnin ja laadun kehittämiseen yhdessä kansallisten ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa mm. osallistumalla EQAVET-laatuverkoston toimintaan.
- Ammatillisen koulutuksen toimijat tiivistävät yhteistyötä yhteisiin eurooppalaisiin välineisiin (EQAVET; EQF ja ECVET) liittyvässä laadunvarmistuksessa ja laadun parantamisessa yhteisesti sovittavien linjausten pohjalta.

Kansallisen laatujärjestelmän nykytila

Ammatillisen koulutuksen laadunhallinnan lähtökohdat ovat lainsäädännössä ja koulutuksen ohjausjärjestelmässä. Ammatillisen koulutuksen laadunvarmistusjärjestelmä koostuu kolmesta osasta: kansallinen koulutuspoliittinen ohjaus, koulutuksen järjestäjien omat laadunhallinta- ja arviointimenettelyt sekä koulutuksen ulkopuolinen arviointi.

Ammatillista koulutusta koskeva lainsäädäntö asettaa koulutuksen järjestämiselle yleiset tavoitteet. Säädökset edellyttävät, että koulutuksen järjestäjä arvioi säännöllisesti antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistuu koulutuksen ulkopuoliseen arviointiin. Koulutuksen ulkopuolista arviointia varten opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä, osana opetushallintoa toimii erillinen ja riippumaton Koulutuksen arviointineuvosto. Koulutuksen arviointineuvoston tehtävä on avustaa opetus- ja kulttuuriministeriötä ja tukea koulutuksen järjestäjiä koulutuksen arviointia koskevissa asioissa, järjestää koulutukseen ja koulutuksen järjestäjien toimintaan liittyviä ulkopuolisia arviointeja, kehittää koulutuksen ulkopuolista arviointia ja osallistua kansainväliseen arviointitoimintaan koskevaan yhteistyöhön. Ministeriö voi antaa yksittäisen arvioinnin suorittamisen myös muiden toimijoiden tehtäväksi.

Opetushallituksen tehtävä on edistää koulutuksen korkealaatuisuutta ja tehokasta järjestämistä sekä toteuttaa oppimistulosten seuranta-arviointeja. Ammatillisen koulutuksen oppimistuloksia seurataan mm. ammattiosaamisen näytöin. Näyttöjen tuottamaa arviointitietoa voidaan monipuolisesti hyödyntää oppimistulosten arvioinnissa ja ammatillisen koulutuksen laadunhallinnassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii ulkopuolista arviointia ja oppimistulosten seuranta-arviointia koskevan arviointisuunnitelman. Laki edellyttää kaikkien arviointien keskeisten tulosten julkistamista.

Valtioneuvosto ja opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaavat ammatillisen koulutuksen järjestämistä normi-, tulos-, rahoitus- sekä informaatio-ohjauksella. Ohjausvaikutusta on myös koulutuksen arvioinnilla. Laadunhallinnan kannalta keskeistä ohjausinformaatiota sisältävät hallitusohjelma ja valtioneuvoston hallituskaudelle vahvistama koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma (KESU), joka sisältää koulutuksen tärkeimmät kehittämis- ja mitoitustavoitteet. Hallitusohjelman ja KESU:n tavoitteita täsmennetään vuosittain valtion talousarviossa, jossa määritellään myös tavoite- ja seurantaindikaattoreita.

Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämässä ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa määrätään mm. enimmäisopiskelijamäärä, koulutusalat, erityiset koulutustehtävät sekä kunnat, joissa koulutusta voidaan järjestää. Opetusministeriö arvioi lupaa myöntäessään koulutuksen järjestäjän edellytykset koulutuksen järjestämiseen. Lupa voidaan tarvittaessa peruuttaa, jos arvioidaan, että koulutuksen järjestämisedellytykset eivät enää ole riittävät.

Opetushallituksen vahvistamat tutkintojen perusteet määrittelevät tavoitteet koulutuksen tuottamalle osaamiselle. Yhteistyössä työelämän kanssa järjestettävät ammattiosaimisen näytöt ovat osa opiskelijan arvioinnin laadunvarmistusta. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia tutkinnon perusteiden tavoitteiden pohjalta opetussuunnitelmat, jotka säätelevät ja ohjaavat koulutuksen järjestäjän toteuttamaa koulutusta ja opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. Näyttötutkintotavoitteisessa koulutuksessa näyttötilaisuudet toteutetaan kolmikantaisesti yhteistyössä työelämän kanssa.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä kannustaa koulutuksen kustannustehokkaaseen ja tulokselliseen järjestämiseen. Tuloksellisuusrahoituksen tavoitteena on edistää koulutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tuloksellisuusrahoitus kostuu kahdesta osasta: tulosrahoituksesta, joka perustuu tilastotiedoista johdettuihin määrällisiin indikaattoreihin sekä vuosittaisesta laatupalkintokilpailusta. Tulosrahoitus on osa ammatillisen koulutuksen perusrahoitusjärjestelmää ja vuosittain tulosrahoituksena jaetaan 3 % ammatillisen peruskoulutuksen kokonaisrahoituksesta.

Koulutuksen tuloksellisuuden arviointikohteet on johdettu tavoitteista, joita lainsäädäntö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ammatilliselle koulutukselle asettavat. Arviointialueille on määritelty mittarit siten, että ne mittaavat mahdollisimman relevantisti, luotettavasti ja pelkistetysti kohteena olevaa tuloksellisuuden arviointialuetta. Tulosrahoituksen mittareita on kaksi: vaikuttavuus ja henkilöstö. Vaikuttavuusmittarissa tarkastellaan opiskelijoiden työllistymistä, jatko-opintoihin siirtymistä, opintojen keskeyttämistä ja läpäisyä. Henkilöstömittareilla arvioidaan tuloksellisuutta opettajakunnan muodollisen kelpoisuuden ja henkilöstön kehittämiseen kohdennettujen voimavarojen näkökulmasta. Koulutuksen järjestäjän ammatillisen koulutuksen yksikköhintaan sisältyvä tulosrahoitusporrastus perustuu tulosindeksiin, joka on yhdistetty edellä mainituista tuloksellisuuden arviointialueiden mittareista.

Tulosrahoitusta täydentää ammatillisen koulutuksen laatupalkintokilpailu. Sen tavoitteena on tukea ja kannustaa koulutuksen järjestäjiä perustehtäviin liittyvään jatkuvaan laadun arviointiin ja kehittämiseen. Lisäksi kilpailun avulla pyritään löytämään parhaita käytäntöjä muiden organisaatioiden oppimisen perustaksi. Laatupalkintokilpailujen vuosittaisilla painopistealueilla kiinnitetään huomioita koulutuspoliittisesti tärkeisiin erityisteemoihin. Ammatillisen koulutuksen laatupalkintokilpailuissa tarkastellaan laatua kaikilla toiminnan ja tulosten alueilla sekä vuosittaisen erityisteeman kannalta. Laatupalkintokilpailun organisoii Opetushallitus opetus- ja kulttuuriministeriön linjausten mukaisesti. Arvioinnin suorittaa sidosryhmien edustajista koottu arviointiryhmä, joka tekee hakemusten arvioinnin, tarvittavat arviointikäynnit sekä esityksen palkittavista organisaatioista. Laatupalkintokilpailu järjestetään Euroopan laatupalkintokriteeristön (EFQM-malli) mukaisesti.

Opetusministeriö vahvisti ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuosituksen vuonna 2008. Sen tehtävänä on tukea ja kannustaa ammatillisen koulutuksen järjestäjiä kehittämään toimintansa laatua kohti erinomaisuutta. Suositus perustuu ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen (CQAF, Common Quality Assurance Framework). Suositus on pyritty myös laatimaan siten, että se soveltuu laadun kehittämisen eri vaiheissa oleville.

Laadunhallinnan nykytila

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja kansallisen tason laadunhallintaa on kehitetty aktiivisesti ja järjestelmällisesti 1990-luvun puolivälistä lähtien. Ensimmäinen laadunhallintasuositus annettiin vuonna 1998 linjaamaan koulutuksen järjestäjien laadunhallintaa, ja sitä tukemaan kehitettiin laatupalkinnot. Laatupalkintojen tavoitteena on kannustaa koulutuksen järjestäjiä laatutyöhön ja laadun jatkuvaan parantamiseen.

Koulutuksen järjestäjien laadunhallinnan tilasta on tehty kaksi selvitystä vuosina 2004 ja 2009. Selvitysten tulokset osoittavat, että yleisesti tarkastellen laadunhallinnassa on edetty monien asioiden osalta hyvin. Haasteena on se, että osa koulutuksen järjestäjistä tekee systemaattisesti ja tavoitteellisesti laatutyötä, mutta joukossa on koulutuksen järjestäjiä, jotka ovat tässä työssä vasta alkuvaiheessa. Noin neljännes koulutuksen järjestäjistä ilmoitti tehneensä systemaattista laatutyötä yli 10 vuotta ja noin neljännes koulutuksen järjestäjistä alle 3 vuotta. Yli viisi vuotta systemaattista laatutyötä tehneitä on vajaa puolet koulutuksen järjestäjistä. Yli kymmenen vuotta laatutyötä tehneiden osuus on edelliseen selvitykseen verrattuna lähes kolminkertaistunut, mutta toisaalta myös alle kolme vuotta laatutyötä tehneiden osuus on selvästi kasvanut. Tätä selittää osin koulutuksen järjestäjäkentässä tapahtuneet muutokset, on muodostettu ammattiopistostrategian mukaisesti suurempia yksikköjä. Vaikka joillakin koulutuksen järjestäjien yksilöillä on pitkä kokemus laadunhallinnasta, koulutuksen järjestäjien tasolla ollaan vasta uudistamassa tai luomassa yhteisiä laadunhallinnan käytänteitä.

Vuonna 2009 tehdyn selvityksen tulokset osoittavat, että tarkasteltaessa erinomaisuuden piirteitä koulutuksen järjestäjien laadunhallinnassa on keskimäärin eniten kehitettävää prosessien hallinnassa ja jatkuvassa oppimisessa, innovoinnissa ja parantamisessa. Alle kolme vuotta laatutyötä tehneiden tulisi kehittää erityisesti johtajuutta, esim. johdon sitoutumisista laadunhallinnan kehittämiseen. Vähän kokemusta omaavien koulutuksen järjestäjien välillä on myös paljon hajontaa johtajuuteen liittyvissä asioissa ja prosessien hallinnassa. Sen sijaan pitempään laatutyötä tehneillä johtajuuteen liittyvät asiat ovat pikemminkin vahvuus. Erilaisten arviointimenetelmien systemaattista käyttöä ja arviointitiedon hyödyntämistä tulisi myös parantaa. Vain 16 % koulutuksen järjestäjistä käyttää oman näkemyksensä mukaan monipuolisesti saatavilla olevia arviointimenetelmiä ja hieman useampi (27 %) monipuolisesti erilaisia arviointitietoja toimintansa kehittämiseksi. Esimerkiksi vertaisarviointin käytöstä oli vuonna 2009 vain harvalla koulutuksen järjestäjällä kokemusta, mutta suurin osa aikoi käyttää sitä tulevaisuudessa.

Laadunhallintasuositus palvelee koulutuksen järjestäjiä erityisesti suunnitteluvaiheessa. Sen sijaan koulutuksen järjestäjien oma toiminta korostuu suunniteltujen toimintatapojen käytäntöön viennissä ja niiden arvioinnissa ja parantamisessa. Selvityksen tulokset osoittavat myös, että on tärkeää tukea systemaattisessa laatutyössä alkuvaiheessa olevia

koulutuksen järjestäjiä nykyistä tehokkaammin. Johdon, opettajien, kouluttajien ja muun henkilöstön laadunhallintaosaamista tulisi myös parantaa. Noin kolmasosa koulutuksen järjestäjistä on osallistunut laatupalkintokilpailuun. Kilpailuun osallistumattomuutta selittää osaltaan se, että vajaa puolet koulutuksen järjestäjistä on tehnyt systemaattista laatutyötä enintään viisi vuotta.

Useimmat koulutuksen järjestäjät käyttävät laatutyössään samanaikaisesti useita laadunhallinnan välineitä. Noin kahdella kolmasosalla koulutuksen järjestäjistä on käytössään EFQM-malli ja noin puolella tasapainotettu tuloskortti (BSC). ISO -standardeja käyttää reilu kolmannes koulutuksen järjestäjistä. Monet koulutuksen järjestäjät ovat muokanneet käytettävissä olevia malleja omiin tarpeisiinsa paremmin soveltuviksi.

Kansallisella tasolla käytössä on monia laadunvarmistuksen ja laadunhallinnan välineitä. Nämä toimivat kuitenkin melko irrallisina eivätkä muodosta kaikilta osin aukotonta kokonaisuutta. Jatkuvan laadunkehittämisen kannalta haasteita on esimerkiksi siinä, miten erilaisten arviointien tuloksia ja muuta tietoa käytettäisiin järjestelmällisesti jatkuvan parantamisen välineenä.

Ammatillisen koulutuksen laatustrategiassa käytettyjä käsitteitä

Tähän liitteeseen on koottu laatustrategiassa käytettyjä keskeisiä laadunhallintaan liittyviä käsitteitä. Joidenkin käsitteiden määrittelyssä on käytetty Suomen Standardisoimisliiton julkaisemaa ISO-standardin sanastoa. ISO-standardin mukaan määritellyt termit on merkitty *-merkillä.

Arviointi on tarkasteltavan kohteen tai toiminnan tulkinnallista analyysia.

Asiakas organisaatio tai henkilö, joka vastaanottaa tuotteen.* Ammatillisessa koulutuksessa asiakasta pidetään aktiivisena toimijana eikä vain palvelun vastaanottajana. Ammatillisen koulutuksen keskeisiä asiakkaita ovat koulutuspalvelujen käyttäjät (opiskelijat ja työelämän organisaatiot), yhteiskunta sekä koulutuksen tilaajat ja maksajat.

Auditointi on määrämuotoista ja objektiivista arviointia sen selvittämiseksi, onko auditoinnin kohteelle asetetut vaatimukset täytetty. Laatustrategiassa auditoinnilla tarkoitetaan laadunhallintajärjestelmään kohdistuvaa riippumatonta ulkoista arviointia. Auditointi tehdään yhden tai yleensä useamman auditoinnin kohteen kannalta riippumattoman henkilön toimesta. Tyypillisesti auditointi koostuu käynnistä, haastatteluista, havainnoinnista ja tutustumisesta auditoinnin kannalta oleellisiin dokumentteihin. Laatu järjestelmien auditointi on johdon apuväline laadun kehittämistyössä. Auditointi voi kohdistua koko laatu järjestelmään tai sen osaan.

Innovaatio on ideoiden muuttamista käytännön tasolla uusiksi tuotteiksi, palveluiksi, järjestelmiksi tai sosiaalisiksi kanssakäymiseksi.

Itsearviointi tarkoittaa organisaation ja siellä toimivien henkilöiden oman toiminnan tulkinnallista analyysia. Itsearvioinnissa tarkastellaan, saavutetaanko toiminnan tavoitteet ja tapahtuuko se mahdollisimman järkevästi. Itsearviointi auttaa organisaatiota tunnistamaan senhetkisen tilanteensa, asettamaan uusia tavoitteita ja käynnistämään kehittämistoimintaa näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Jatkuva parantaminen on prosessien jatkuvaa vaiheittain etenevää parantamista, joka johtaa korkeampaan suoritustasoon.

Laadunhallinta tarkoittaa koordinoituja toimenpiteitä organisaation suuntaamiseksi ja ohjaamiseksi laatuun liittyvissä asioissa.* Laadunhallinta on yläkäsite, joka sisältää laadun varmistamisen, kehittämisen, johtamisen ja ohjauksen.

Laadunhallintajärjestelmä tarkoittaa johtamisjärjestelmää, jonka avulla suunnataan ja ohjataan organisaatiota laatuun liittyvissä asioissa.*

Laadun arviointi on toimintaa, jossa tehdään tulkinnallista analyysia siitä, miten arvioitava kohde vastaa asetettuja laatuvaatimuksia. Ammatillisessa koulutuksessa voidaan arvioida esimerkiksi näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmien, tutkintasuoritusten ja opetuksen laatua, työelämäyhteistyön tuloksellisuutta, koulutuksen kysynnän ja tarjonnan vastaavuutta tai koko organisaation toimintaa.

Laatujärjestelmä/toimintajärjestelmä on rakenne, jonka avulla johdon määrittelemä laatupolitiikka ja -tavoitteet viedään systemaattisesti läpi koko organisaation. Järjestelmä on organisaatiokohtainen, ja se koostuu mm. niistä pelisäännöistä ja toimintatavoista, joita organisaation toiminnassa halutaan systemaattisesti noudattaa. Ne voidaan dokumentoida laatukäsikirjaan, mutta muotoa tärkeämpää on se, että järjestelmä on käytännönläheinen ja kannustaa systemaattiseen toimintaan. Nykyään käytetään usein käsitettä toimintajärjestelmä, kun halutaan korostaa sitä, että laadunhallinta on kiinteä osa toimintaa.

Laadun kehittäminen/parantaminen on toimintaa, jonka tarkoituksena on toimintojen ja prosessien tehostaminen, jotta sekä organisaation oma että sen asiakkaiden niistä saama hyöty lisääntyisivät.

Laadunvarmistus on se osa laadunhallintaa, joka keskittyy antamaan luottamuksen siihen, että laatuvaatimukset tullaan täyttämään.*

Laatupalkinto on ulkopuolisen organisaation myöntämä palkinto sellaiselle organisaatiolle, jonka toiminnan laatu täyttää ennalta asetetut laatuvaatimukset ja jonka osoittama laatu on parempi kuin muiden laatupalkintokilpailuun osallistuneiden organisaatioiden laatu. Laatupalkinto voidaan myöntää erinomaisesta toiminnasta, ja sen pohjalta saavutetuista hyvistä tuloksista jollakin toiminnan osa-alueella. Laatupalkinto voi olla aineellinen tai symbolinen.

Laatu merkitsee sitä, missä määrin luontaiset ominaisuudet täyttävät vaatimukset.* Koulutuksen laadulla tarkoitetaan koulutuksen kykyä vastata koulutukselle asetettuihin tavoitteisiin ja asiakkaiden tarpeisiin.

Prosessi tarkoittaa sarjaa toisiinsa liittyviä tai vuorovaikutteisia toimintoja, jotka muuttavat syötteet tuotoksiksi.* Prosessit voidaan jakaa niiden merkityksen mukaan ydinprosesseihin, niitä tukeviin tukiprosesseihin ja yhteistyö- ja toimittajaprosesseihin. Ydinprosessi tarkoittaa sarjaa toimenpiteitä ja niihin liittyvien resurssien ja menetelmien käyttöä, joiden avulla saadaan haluttu tuote ja palvelu asiakkaalle. Ydinprosessi käynnistyy asiakkaiden tarpeista ja päättyy asiakkaalle toimitettavaan palveluun tai tuotteeseen.

Tietoarkkitehtuurin tavoitteena on kuvata organisaation tiedot eri tasoilla sekä yleiskuvan saamiseksi yksittäisistä tiedoista että tarkalla tasolla. Tietoarkkitehtuurin tarkoituksena on kuvata yrityksen tai julkisyhteisön keskeinen tietosisältö yli organisaatio- ja tietojärjestelmärajojen. Kuvauksissa käytetään piirustuksia ja kaavioita sekä sanallisia määritelmiä. Tietoarkkitehtuuria voivat hyödyntää eri tasot organisaatiossa, joten tarvitaan sekä yleisempiä kokonaismalleja että tarkempia aluekohtaisia kuvauksia

Toimintaympäristö tarkoittaa kaikkea, mikä voi vaikuttaa organisaation toimintaan. Toimintaympäristön analysointi on lähtökohtana kehitettäessä organisaation toimintaa. Toimintaympäristöön kuuluu sekä organisaation ulkoinen että sisäinen toimintaympäristö. Ammatillisen oppilaitoksen toimintaympäristöön kuuluvat esimerkiksi koulutus- ja yhteiskuntapolitiikka, työelämä ja sen kehitys sekä koulutusorganisaation sisäiset tekijät.

Ulkoinen arviointi tarkoittaa organisaation ulkopuolisten tekemää tulkinnallista analyysia organisaation tilasta ja toiminnasta. Arviointi voi kohdistua johonkin toiminnan osaan, prosessiin tai koko organisaatioon.

Vertaisarviointi on ulkoista kriteeriperusteista arviointia, jolla pyritään tukemaan laadun varmistamista ja sen parantamista arvioinnin kohteena olevassa organisaatiossa tai toiminnassa. Arvioinnin tekee vertaisarvioijista koostuva ryhmä. Vertaisarvioijat – ”kriittiset ystävät” – ovat ulkopuolisia eli ko. toiminnasta riippumattomia henkilöitä, jotka työskentelevät vastaavassa ympäristössä ja ovat arvioitavan aihepiirin asiantuntijoita ja ammattilaisia.

Vertaisoppiminen on samanlaisissa tehtävissä tai asemassa olevien keskinäistä oppimista esim. tukemalla hyvien käytäntöjen käyttöönottoa ja leviämistä. Vertaisoppimista voi tapahtua niin yksilöiden, organisaatioiden, verkostojen tai jäsenmaiden välillä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Ammatillisen koulutuksen laatustrategiaa
valmistelevan työryhmän puheenjohtaja
Mika Tammilehto
PL 29, 00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: Opetus- ja kulttuuriministerin asettaman työryhmän valmisteleva muistio koskien ammatillisen koulutuksen laatustrategiaa

Eriävä mielipide työryhmän muistiossa esitettyihin asioihin

Suomen Kuntaliitto esittää eriävän mielipiteen opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman työryhmän valmistelevaan ammatillisen koulutuksen laatustrategiaan.

Peruspalveluohjelman valmistelun yhteydessä ministeriryhmä on sopinut, että valtio lähtökohtaisesti pidättäytyy kuntien menoja lisäävistä toimita.

Kuntaliitto ei hyväksy ammatillisen koulutuksen laatustrategiassa esitettyjä kuntien menoja lisääviä tehtävien laajennuksia ja uusia normeja.

Auditointi

Strategisissa linjauksissa esitetään kohdassa ”Laadunhallinta on systemaattista kaikilla ammatillisen koulutuksen toimijatasoilla ja kaikissa koulutusmuodoissa” mm.

- Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on vuoteen 2015 mennessä yhdessä henkilöstön kanssa luotu ja käyttöön otettu laadunhallintajärjestelmä/toimintajärjestelmä, jota parannetaan toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten ja palautetietojen pohjalta ja että
- Laadunhallintajärjestelmien auditoinnit otetaan käyttöön opetus- ja kulttuuriministeriön päättämällä tavalla.

Esitetty auditointi edellyttäisi lakimuutosta siitä, että koulutuksen järjestäjällä olisi velvollisuus osallistua auditointiin.

Suomen Kuntaliitto katsoo, että kysymyksessä on koulutuksen järjestäjille määrättävä uusi tehtävä. Kunnat rahoittavat asukaskohtaisen maksuosuuden kautta 58,11 % ammatillisen peruskoulutuksen menoista. Auditoinnin kustannukset tulevat siis jatkossa sisällyttämään yksikköhintarahoituksen perusteena oleviin kustannuspohjiin ja näin lisäämään kuntien kustannuksia.

Suomen Kuntaliitto katsoo, että auditointeja ei tule määrätä koulutuksen järjestäjille pakollisiksi.

Valtioneuvoston asetuksen koulutuksen arvioinnista (1061/2009) mukaan koulutuksen arviointineuvoston tehtävänä on avustaa opetus- ja kulttuuriministeriötä ja tukea koulutuksen järjestäjiä koulutuksen arviointia koskevissa asioissa; järjestää koulutukseen ja koulutuksen järjestäjien toimintaan liittyviä ulkopuolisia arviointeja; kehittää koulutuksen ulkopuolista arviointia; osallistua kansainväliseen arviointitoimintaan koskevaan yhteistyöhön.

Suomen Kuntaliitto katsoo, että Koulutuksen arviointineuvoston roolia ja resursointia tulee vahvistaa, jotta se pystyy hoitamaan asetuksen mukaiset tehtävänsä nykyistä paremmin.

Tuloksellisuusrahoitus

Strategisissa linjauksissa esitetään kohdassa ”Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä tukee koulutuksen järjestäjiä toiminnan laadulle ja sen jatkuvalla parantamiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.”

- Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa tuloksellisuuden painoarvoa ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen rahoituksessa.

Suomen Kuntaliitto katsoo, että erityisesti nuorten opetussuunnitelmaperusteisessa ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjien yksikköhintarahoituksen tulee kattaa toiminnasta aiheutuneet menot. Tuloksellisuusrahoitusta varten opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan talousarvioon tulee varata tuloksellisuudesta palkitsemiseen erillinen valtionavustus.

Edellä mainittu budjetointi- ja rahoitusjärjestelmä, jossa talousarviossa eritellään toiminnan menot ja tuloksellisuudesta palkitsemiseen varatut määrärahat, on läpinäkyvämpi ja selkeämpi.

Suomen Kuntaliitto katsoo, että tuloksellisuusrahoitusta ei tule kasvattaa.

Ammatillisen koulutuksen laatustrategia on lisäksi keskeneräinen.

Suomen kuntaliitto

Maarit Kallio-Savela
erityisasiantuntija, ammatillinen koulutus

**Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä -sarjassa
vuonna 2011 ilmestyneet**

- 1 Taideyliopistoselvitystyöryhmän muistio
- 2 Korkeakoulujen kansainvälistymiseen liittyvät asumispalvelut
- 4 Visuaalisten taiteiden kansainvälisen yhteistyön ja viennin organisointia koskeva selvitys
- 5 Culture in development cooperation; Cultural sectors in sustainable development policy
- 6 Yhdessä enemmän – Selvitys opetus- ja kulttuuriministeriön konserniohjauksesta ja -rakenteesta
- 7 Oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmän kehittäminen
- 8 Oppisopimuskoulutuksen laadun kehittäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la culture

Kopijyvä Oy (y-tunnus 0289075-6)
Verkkokauppa: www.kopijyva.fi/kopistore
julkaisumyynti@kopijyva.fi
Puhelin: (017) 266 2600
Myllykatu 8, 70110 KUOPIO
vain verkkokauppamyynti

ISBN 978-952-263-018-6 (nid.)
ISBN 978-952-263-019-3 (PDF)
ISSN-L 1799-0327
ISSN 1799-0327 (painettu)
ISSN 1799-0335 (PDF)